

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Panegyrici latini - Cod. Karlsruhe 457

[S.l.], [15. Jahrh.]

Panagyricus dictus Divo Maxiamo Augustus

[urn:nbn:de:bsz:31-69243](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-69243)

PANAGYRICVS DICTVS
CONSTANTINO AVGVSTO

I Flauia eduorū tandē eterno nōie nūcipata sacer
Impator cōmouere se funditus: atq; huc uenire potuisset
tota profecto coram de tuis in se maximis pulcherrimis
q; beneficijs una uoce loqueretur tibiq; restitutori
suo immo ut uerius fatear conditori in ea potissimum
ciuitate gratias ageret cuius eam similem facere cepisti: sed
qm̄ id nō potest gestit animo quod natura nō patitur: clamo
res q; suos quibus quotidie laudes tuas tollit in celum exau
diri a te nō sunt longinquitas sua id qd fieri decebat gau
diorum patrie mee nuntiu sponte suscepi ut eem ia nō pri
uati studij litterarū sed publice gratulationis orator: nolui
enim sacer Imp̄. cū illo aditu palatii tui stantem ante pedes tuos
ordinem indulgentie tue uoce diuina porrecta: ac inuicta dex
tera subleuasti numini tuo gratias agere: nec mihi uerba q̄q;
imperato defuissent. Quis enim aut preparare se ad beneficia tā
insperata potuisset: aut ab tanta gratulatione cohiberet sed
habui ratione loci: ac temporis: nē meus ille ardor animi
studium q; dñandi tibi quid qd mihi ad immortalitē suffi
ceret probaretur: sed propter assistentiū paucitatem mihi q̄
te dignissimum eēt iret in populo si te uno die de salute no
stra multa tractantem moraretur oratio que pro magnitu
dine meritorum tuorum festinare nō posset hunc itaq; cū
in hac urbe: que adhuc assiduitate presentie tue preceteris fru
itur: Habebit enim felicitatis emulam flauiam nostrā totus
tibi amicorū tuorū comitatus & omnis imperij apparatus
assistit. At cum omnes hōies omnium fere ciuitatum: aut publi

80
ce missi aut pro se tibi supplices adsint. Dicam Impator ea q̄
libenter agnoscas ut ceteri nobis indulta non crederent nisi te
agnoscente dixissem. Primū est autē sacer Impator in agen
dis gratys ostendere id quod indultū sit nō fortuite felici
tatis sed iuste fuisse clementie. Nam cum omīs homines ex
non indigentes uiuare boni sit principis tum precipue be
nemeritis & grauter affectus subuenire sapientis est quod
cum ostendero non tam studio predicandē patrie mee q̄ offi
tio predicandē prouintie tuę tum potissime bñfitorū tuorū
magnitudinem prosequar. tuā maiore uoto q̄ ingenio. Que
nam igitur gens toto orbe terrarum in amore romani noīs
eduis se postulet anteponi qui primi oīum iter illas imma
nes et barbaras gallie gentes plurimus. s. c̄. fres Ro. Popli
appellati sunt. & cum a ceteris rhodano ad rhenum usq̄
pplis ne pax quid possēt nisi suspecta superari soli et con
sanguinitatis noīe gloriati sunt. et nup̄ ut medea pretereā
diuum claudium parentem tuum ad recupandas gallias
soli uocauerūt. et ante pauissimos annos qd̄ max̄ predica
dum plurima p̄ris tui bñficia partim rebus effecta percepe
runt. partim aīo significata letantur. fuit olim sagun
thus federata. S3 cū tedio punici belli nouare impiū omīs
cuperet hispania fuit amica massilia protegi se potestate
romana gratulabatur. Imputauerē se origine fabulosa in
sualia marmertini. in Asia iluenses soli edui nō metu terri
ti. nō adulatione compulsi sed ingenua et simplici caritate
fres Ro. Rō crediti sunt appellariq̄ meruerūt quo noīe preter
cetera recessitudinū uocabula & comunitas amoris apparē
et dignitatis equalitas deinde cū finitimē nationes ipi illi
romane fraternitatis. nō glorie inuidentes & usq̄ in perni

Cis:

+

IV

: Gallicani

Catalaunica

tiem sui odys inatate germanos sibi auxilios dominos
inuocassent Princeps eduius ad senatū uenit. rem docuit:
cum qd oblato consensu minus sibi uindicasset. q̄ dabatur
scuto inuixus perorauit. impetrata ope romanū exitū cis
rhodanum primus induxit. semita enim gallie usq; ad id
temporis transalpinam galliam nominabat. sed enī edui
totum istud quod rheno. oceano. pyreneis montib; cunctis
alpius continetur. Ro. imperio tradiderūt. hybernū hos
pitaliter prebitis suppeditis largiter comētib; armis fa
bricandis. pedestribus equitū copiis auxiliantibus. Ita in
unam pacem sociatis omnibus celtarum belgarumq; po
pulis eripere barbaris quicqd iunxere romanis. Dicit
aliquis uetera ista sunt et qdem hec sanctiora q̄ uetera. Bo
nis enim meritis cū etate dignitas et pondus accedit. Atq;
ut magno natu parentes magis magisq; indies ueneram
et colimus: fratrum uero equalitas et liberorum soboles
blandiore licet. Leuiore tamen animos tangit affectu
ita beneficia antiqua grauiora sunt quos presentia sua
uora iudeantur. sed tamen si illa uetustate obsoluerūt
quid hec recentia que pueri iudimus. Attende queso
q̄ta sit imperator quod diuum claudium parentē tuū
ad recipiendū gallias parum sollicitauerunt expectantes
q; eius auxilium septem mensib; clausi & omnia mo
die miseranda perpassi tum demum irrumpendas rebel
libus gallicanis portas reliquerunt cū fessū obseruare nō
possent: quod si uobis. & conatib; eduiorum fortuna fa
uisset. atq; ille rei. p. restitor implorantib; nobis subue
nire posset sine ullo detrimento romanarum uirū. hinc cla
de catalaunica compendū pacis reconciliatis prouincijs attu

lisse fraternitas eduorum Ob hec igitur merita & prisca di
 uis pater tuus ciuitatem eduorum uoluit iacentem erigere
 perditamq; recreare no solum pecunijs ad calendaria lar
 giendis & lauacris que corruerant extruendis sed & me
 tus undiq; transferendis ut eet illa ciuitas prouinciarum
 uelut una mater que reliquas urbes quodammodo romanas
 prima fecisset. Dixi q; benemeritis eduis subueneris Impa
 tor sequitur ut dicam q; grauer afflicti qui locus nimi
 um q; tum plus mihi suppeditaret orationis si fas eet
 audiente te rebus tristioribus immorari. Ut igitur in pre
 dicandis meritis patrie mee uerecundie modum fecit: ne
 arroganter insurgerem ita in comemorandis eiusdem ma
 lis & meus dolor: & tuarum aurium cofuetudo cohibebit
 Tibi si libenter audis: nisi quo pro tuis gratularis sed in
 Imperator inuunge patientiam sensibus tuis ut quemad
 modum prestantes scientia medici no aspernantur uulne
 ra inspicere: que sanant. Ita nuc tu paulisper audias eduo
 rum labores quos sustulisti neq; eni potes sine experimto
 misericordie ad laudem clementie peruenire. Jacebat illa
 ciuitas non tam menium romanis q; iurium defectione
 prostrata. Ex quo eam noui census exanimarat acerbitas
 Nec tamen iuste queri poterat cum & agros q; descripti fue
 rant haberemus & gallicani census formula teneretur q;
 fortunis nemini possumus equari. Quo magis impator
 clementie tue gratias agimus qui remedijs sponte concessis
 fecisti ut quod non poteramus iure petere iuste obtinuissse
 iudeamur Habemus enim ut dixi & hominum numeru VI
 qui delati sunt & agroru modu sed utrunq; neq; hostium
 segnitia terreque perfidia. Vnde enim nobis Remus ait:

Calendaria

V

VI

Rusticam

Neruius aut ipse ille de proximo tricasinus ager aut arator
quorum redditus cum labore cum labore contendunt quod
merito quiuis ignoscat ipis cultoribus quos piget laborare si
ne fructu. siquid ager qui nunquam respondet impendijs
ex necessitate deseritur: etiam inopia rusticorum quibus
in aere alieno uacillantibus: nec aquas deducere: nec siluas
licuit excidere: Ita quod olim fuerat tollerabilis soli aut cor
ruptum est paludibus aut sentibus impeditum. Quin et
ipse ille pagus Areprignus inani fertur inuidia cuius in lo
co uitium cultura perspicua est: Nam retro cetera siluis et
rupibus inuia securarum sunt cubilia bestiarum: Illa autem que sub
iecta et usque ararum porrecta planities fuit quid ut audio
aliquam iucunda: cum per singulorum fines continua cultura
procursum uallibus patentibus euehebat: Hinc autem
interclusis uassitate meatibus quod humilitate sua fuerat
uberius in uoraginum stagna conuersum: Ipse denique innee
quas mirantur ignari ita uetustate senuerunt: ut cultura
iam pene non sentiant: Radices enim uitium quarum iam
nescimus etatem nihil replicando congeste altitudine de
bitam serobibus excludunt: et iam propagine non debita
sed obtectam produunt imbribus eluendam: et solibus per
urendam: Nec possumus ut Aquitanis: alijs que prouincijs
familiare est nouis uitis locum ubique metari cum supra saxa
VII perpetua sint infra humilitas pruinosa: Nam quod ego
de ceteris ciuitatibus illius regionis loquar: quibus illachry
masse te ipse confessus est: Vidisti enim non ut per agros aliam
urbium omnia fere culta. aperta. florentia: uias faciles. na
uigera flumina ipsas opidorum portas abluentia: Sed sta
tim ab eo fluxu et quo retrorsum uia ducit in belgicam.

nassa oīa inculta squalentia muta tenebrosa ēē militaris
 tua sit: ac conflagosa. S; alternis motib; ardui aditus atq;
 precipites ut uix semiplena carpenta interdū uacua trans
 mittat. ex quo sepe accidit ut obsequia nostra tarda sint
 cū partariū frugum nobis difficilior sit euectio: q̄ ceteris
 plurimarum: Quo magis impator pietati tue gratias agi
 mus qui cum sares itinerum regionum nraarū aditum
 atq; aspectum tam sedum tamq; asperum: tū illo deflec
 tere: ut urbem illam sola opis expectatiōe uiuentem illa
 strare dignatus es. Boni principis est libenter suos uide
 re felices sed melioris inuisere etiam laborantes. Dni bo
 ni quis nam ille tum nobis illuxit dies Id enim ad pre
 dicanda remedia numinis tui ordine supuenit orō cū
 tu quid primum nobis signū salutis fuit. Portas istius ur
 bis intrasti que tu habitu illo in finem reducto ex procur
 rentib; utriq; turrib; amplexu quodā uidebatur accipere
 Miratus es impator unde se tibi tanta obuiam effunderet **VIII**
 multitudo cū solitudinem ex uicino monte iudisses Omēs
 enī ex agris omniū etatū hoīes cōuolauerunt ut uideret
 quem supstitem sibi libenter optarent. Quod enī ad propa
 gandos aliorū principū dies sollempni uerborū more iuratur
 tibi Constantine soli ultra omniū nostrorum fata uicturo se
 curi uouemus cui tam longa etas propria debeatur Magna
 est profecto uis post diuturnam egritudine atq; mestitiam
 surgentū gaudiorum calluit in nobis ultra iures nras
 aīus ad letitā quodā presagio uenture felicitatis elati tan
 ta exultatione suscepimus quasi iam indulgentiam quam
 daturus ēē haberem. Exornauimus uias quib; in pala
 tium peruenitur pauperē quid suppellectili sed omnium

omnium signa collegiorum omnium deorum nostrorum simulacra
protulimus pauca clarorum instrumenta modulorum
per compendia sepius tibi occursum protulim. Diuites nos
crederet qui ueritatem studio estimare sedem prouide-
tiam tuam latere non potuit quous bene dissimulata paup-
tas intellexisti officiosam et inopiam honestam uanitatem
IX sponte nos ad numinis tui aditum uocare sponte affari spo-
te quid opis desideremus interrogare dignatus es. Hec
sunt Imperator uera beneficia que non precibus efflagitata
sed ex uoluntaria tua bonitate proueniunt et citra ullam
petendi molestiam adipiscendi uoluptatem dederunt neque
enim parui negotij est imperatorem totius orbis pro se pecu-
liariter rogare sub tante maiestatis affectu perfricare fronte
vultum componere confirmare animum uerba concipere tre-
pidanter dicere aperte desinere expectare responsum. Has
omnes difficultates Imperator uerecundie nostre renuisti non
solum ultro percontando quod remedij posceremus sed etiam
tibi ipse suggerendo que nos tacebamus dum nos iacentes
ad pedes tuos clementissimo attollis afflatu uidimus mi-
sericordiam tuam humentibus oculis eminebant. Ibant per
hec ora lachryme. Lachryme nobis salutare. Tibi glorio-
se et nos inuicem iam dolore discusso flebamus gaudio
nam sicut agros diuturno ardore sitientes expetitis uotis
imber ubertat: ita lachryme tue pectora nostra gaudij im-
gabane ut quous nefas esset te flente letari uinceret tamen
gratulatio religionem cum lachryme ille pietatis essent indices
X non doloris. Et hec quod nobis ad summam gratulationem suf-
ficere potuissent etiam si remediorum nostrorum spem distu-
lisses et quibus nos operibus lenaturus es dubium reliquisses

ubertat

Sed tam prompta in te est natura bonitatis ut quod pia men-
 te conceperis statim uoce declares: sic ingeniu largius fon-
 tes ut ubi profint ire festinæ: sic celeriter in terras celo-
 missa perueniūt sic deniq; diuina illa mens que totum
 mundum hunc gubernat quicquid cogitauit illico fecit. In
 quo tñ impator si consilium alicuius amici callidioris
 admitteres eēt qđ fortasse reprehenderet nimū te salicē
 facile ea que sis tributurus aperire: & sine ullo artificio
 cito promere: que sperare diu debeant. Nescis impator
 tua comendare beneficia prestandi celeritate occupas tps
 optandi sed enim indulgentie celeritate uicisti imperator
 ipa elementa quib; animamur & uiuimus diu uenturi
 hoīs partus optatur Diu uagitus inconditi locuturam dis-
 ferunt uocem diu fruges hyemis cohibet. Ver elicit flores
 estas solidat: calor ematurat Tu nobis uitam pariter totā
 dedisti: tu fructus meritorum tuorum statim nos metere
 & inconditis ferre iussisti. Releuaturus censum: definisti
 numerum reliqua debita remissurus q̄tum deberemus in-
 terrogasti que interrogatio manifesta promissio fuit nā
 cum is qui omnia potest quid sibi debeatur interrogat
 non curiose percontatur ut sciat sed liberaliter cupit au-
 dire q̄tum remittat Seperate igitur utriusq; dicam neq; XI
 enī quasi p̄ satyrā confundenda tibi tanta bñficia Sep-
 tem milia capitum remisisti: quanta amplius partem ro-
 storum censuum: & tñ an sufficeret hoc nobis sepius requi-
 sisti. O. nos utrum ne uerecundos: nimū dicam: an satis
 gratos qui reticimus: hesimus: indulgentie tue ample
 fluenti modum secimus: Plus adhuc prestare cupiebas. si
 ausi fuissetus exposcere Quantū sit hoc impator bñficiū

q̄ necessariū nobis: q̄ utile deuotiōis officijs nō queo satis
dicere. Remissione ista septem miliū capitū. xxv. milli
bus dedisti uires: dedisti opem: dedisti salutem plusq; in
eo consecutus quod roborasti: q̄ recidisti in eo qd̄ remisisti
quatenus tantum tibi firimum certūq; redditū est: quod
irruo petebatur. Siqd̄ despacio p̄ferendi debiti etiā id quod
dari poterat inbibebat: nec erat ratio conandi cum nō eēt
spes ulla complendi. O. diuina Impator tuam insananda
ciuitate medianā sicut egra corpora & onerata stupentiū
torpore membrorū resecata aliqua sui parte sanantur: ut
in minuti uigeant que exaggerata torpebant: Ita nos ni
XII mia mole depressi: onere leuato consurgimus: Hec est taxa
re indulgentiam tuam qui te putat septē milia capitū sola
donasse: donasti oīa que stare fecisti. Q̄ enim adhuc sub
sub pristina farina uacillemus tñ leuior uidetur: quia uia
no perfertur: exonerandi presumptio dat patientiā susti
nendi. Certe & liberi parentes suos cariores habent & ma
riti coniuges nō granate tuentur: et parentes adulterum
non penitet filiorum quorum onera sibi remissa letantur
ita omnium pietas olim fessa respicit: et suos quosq; ui
uā numerare securum cū plures aduocant obsequia pauco
rum: Quo magis spē futuri t̄pis eleuamur: recreatur aūis
securitate preteriti remissisq; reliquis nih̄ est qd̄ spectandū
emendandūq; sit quod aliqd̄ uirium uenturis pensationib;
necet. Ita duorum temporum que sunt maxima molestia
liberati sumus vniū atq; id minimū breui labore transigi
mus: Nam cum preteritum t̄pis pro modo suo longum
futurum aut infinitum sit: presens tempus breue et semp
in partem utranq; mutabile: cū & preterito relinquatur: &

transeat in futurum vnus hic annus prope sensum nō habet
 difficultas duorum temporum indulgentis coarctatur & q̄i
 terminus quidam positus felicitati & utriq; cōfinij que nos
 & p̄terito liberos facit. & infuturum securos quinq; annorū **XIII**
 nobis reliqua remisisti o lustrū omnib; lustris felicius o lu
 strum quod merito hanc imperij tui equauit etatem: nobis
 ergo p̄cipue dñi n̄ri creauerūt quib; singlis hec est nata feli
 citas ex quo tu impare cepisti Quinquennialia tua nobis et̄
 perfecta celebranda sunt. Illa enim quanto incipientie suscepta
 oib; populis iure comunia: nobis hec propria que plena sūt
 p̄reclara fertur catonis orō de lustris sui felicitate. Jam tunc enī
 in illa uetere. re. eu. ad censorum laudem pertinebat si lustrū
 felix condidisset: si horrea messis impleisset: si uindemia redū
 dasset: si oliueta larga fluxissent. Quid ergo nos cōuenit gra
 tulari de hoc indulgentie tue lustro: Lustro quo licet nlla fru
 gum cessarit ubertas: fecisti tamen ut omnia largiora uideant̄
 fuisse q̄ fuerint. Valet enim nos tantum habuisse q̄tum de
 bere desuimus. Valet plena fuisse horrea. plenas cellas cum
 in nullis reliquis heremus: Hoc nobis est ista largitio q̄ terra
 mater frugum: q̄ Iuppiter moderator auarum q̄qd̄ illi par
 aus dederant nobis tamen ex beneficio tuo natū est. **XIV**
 Que na toto orbe terrarū auri argentiq; metalla tam larga sunt. Quis
 Tagus quis ue pactolus tanto fluxit auro q̄tum liberalitate
 tua consecuti sumus: Non enī maioris est muneris abste ac
 cepisse Quinimo quanto est durius extorquere quod pro
 prium fuerit q̄ nō acquirere: quod fuerit alienum: tanto ē
 dulaor remissa soluendi necessitas q̄ lucrandi optata como
 ditas. Q̄ multi Impator auguste quos inopia latitare per
 saltus aut et̄ in exilium ire compulerat ista remissione re